

Voorwoord

‘Ouder worden wordt steeds meer gezien als een intrinsiek en waardevol onderdeel van het leven en steeds minder als een uit te bannen ongemak.’ Ik denk dat heel wat ouderen die gezond en wel zijn en met plezier diverse activiteiten ondernemen het hier wel mee eens kunnen zijn.

Nog nooit in onze geschiedenis zijn er zoveel ouderen geweest die tot op hoge leeftijd hun zegeningen tellen, dankbaar zijn dat ze deel kunnen nemen aan het leven van alledag, nieuwe uitdagingen aangaan, erop uittrekken en dingen doen waar ze wellicht in een eerdere periode van hun leven nauwelijks van durfden dromen.

De stelling hierboven is de omkering van de originele van cultuurhistoricus Thomas Cole.¹ Want, zo zegt hij, naast verbeterde medische en economische posities van ouderen, gaan die ontwikkelingen ook vergezeld van processen waarin het ouder worden in culturele zin betekenis verliest. De huidige oudere heeft, wat veranderingen in onze maatschappij betreft, al heel wat meegemaakt, zoals het afbrokkelen van sociale betrekkingen, het verlies van levensbeschouwelijk gezag of de gevolgen van doorgeschoten individualisering. Ook de tegenstelling tussen de jongere generaties en die van de ouderen is toegenomen. Werden in de jaren zestig en zeventig van de afgelopen eeuw de barricades beklommen om verandering van waarden te bewerkstelligen, heden ten dage is – zeker beïnvloed door de diverse crises – ook de economische positie van ouderen in het geding, terwijl voor heel wat van hen het inkomen krap is. Oud worden en oud zijn gaat voor menigeen ook gepaard met ‘oud zeer’ dat zich in velerlei variaties kan uiten, zoals eenzaamheid, verlies van zelfstandigheid, het geheugen dat je vaker in de steek laat, het wegvallen van dierbaren en generatiegenoten, aftakeling en het soms te vroege einde. Filosofische en medische discussies omtrent thema’s als levensbeëindiging of al dan niet doorbehandelen zijn in onze tijd nog vrij nieuw en

wij kunnen nauwelijks nog bevroeden wat de toekomst voor opvolgende vraagstellingen in het verschiet heeft.

De stelling van Cole citeer ik nu zoals hij hem lanceerde: 'Ouder worden wordt steeds minder gezien als een intrinsiek en waardevol onderdeel van het leven en steeds meer als een uit te bannen ongemak. Dit gaat ten koste van een zinvolle omgang met de existentiële dimensie van het ouder worden.'

Gaat het bij het ouder worden juist niet om die existentiële dimensie die het leven – naast de toenemende ongemakken – inhoud en diepgang geeft en iedere oudere, met of zonder 'oud zeer' van harte wordt gegund? Gelukkig blijkt de behoefte aan innerlijke groei tijdens de 'middag van het leven' toe te nemen. We kunnen die onder meer vorm geven door onze vroegere wederwaardigheden te 'verzilveren' en om als een moderne alchemist 'goud te maken' van onze levenservaringen. Deze metafoor past ook mooi bij de namiddag van een zomerdag. Dan wordt immers het zonlicht warmer, goudkleurig en uitermate geschikt om foto's te maken, mogelijk ook van onze herinneringen...

Net als andere grote levensfasen gaat ook de derde leeftijd gepaard met eigen ups-and-downs en kunnen we deze zien als een periode van oogst, na die van de jeugd als bloei en de volwassenheid als rijping.

Het boekje *In de middag van het leven* dat u in handen hebt, bestaat uit een tiental bespiegelingen over de derde leeftijd. Wellicht wringt de titel van het boek met de ondertitel, want wordt het ouder zijn vaak niet geassocieerd met de avond? Het uitgangspunt is voor mij zonneklaar: ouderen zoveel mogelijk betrekken bij het leven van alledag. Dan schijnt de zon van binnen...

De opletende lezer zal merken dat een aantal onderwerpen met betrekking tot levensloop en levensverhaal meermalen onder de loep wordt genomen. Dat komt omdat het thema biografie zich bevindt op een druk kruispunt van zienswijzen en inzichten en het wisselen van standpunt ons

wellicht dichter bij de essentie kan brengen. Dat dit zowel op een serieuze als speelse wijze gebeurt, heeft het plezier van het schrijven van deze bespiegelingen alleen maar vergroot.

G.P.

Noot

1. Cole, Thomas T (1992). *The journey of life. A cultural history of aging in America*. New York NY: Cambridge University Press.

Oudemanshuis

De duvel is oud

Het is herfst 1945. Ik zit in de zesde klas van de lagere jongensschool op de Spieringstraat in Gouda. Er zijn er daar twee van. Eén voor gewone kinderen, de klompenschool waar ik op zit, en de andere voor kinderen uit de betere stand, de schoenenschool. In het midden van de speelplaats loopt een grote schutting die beide standen gescheiden houdt. Af en toe ontstaan er openingen in de schutting of worden er gaten gemaakt zodat de kinderen elkaar kunnen uitschelden of bespugen. Als er buiten gevochten wordt tussen de arbeiderskinderen en de middenstandertjes winnen de 'gassies' het meestal van de knulletjes. Het terrein van de geregelde pesterijen breidt zich af en toe ook uit naar het nabijgelegen oudemannenhuis. Boven de deur staat de Latijnse tekst '*tempora labuntur*'¹. De meester op school had ons er wel eens over verteld. 'Onthoud het wel,' zei hij dan, 'de tijd gaat snel.' Wij lachten daarover omdat we vonden dat de tijd juist heel langzaam ging en het veel te lang duurde voor het vier uur was.

Als ik op een middag uit school kom en langs het oudeliedenhuis loop, zie ik tot mijn verbijstering dat een bewoner net is gestruikeld over een dwars over de straat gespannen touw. Gelukkig viel de valpartij nogal mee en kon hij het huis gauw bereiken. De laffe dadertjes waren hem al gepiept of keken vanaf een hoek van de straat verderop hoe het zou aflopen. Ik was zo beduusd over deze pesterij dat ik met een hoofd vol vragen naar huis liep. Waarom doen ze dat? Mág je dan niet oud worden? Thuis vertelde ik wat er was gebeurd. M'n moeder reageerde heel nuchter. 'Als ze niet oud willen worden, moeten die jongens maar een touwtje nemen' zei ze. 'Trouwens, wát is oud? De duvel is oud!'

Noot

- ¹ '*Tempora labuntur, tacitisque senescimus annis*' (Ovidius, *Fasti* 6, 771). De tijd snelt voort en door de jaren heen worden we ongemerkt oud.